

અધ્યયન નિષ્પત્તિ : SS 7.18 જુદા-જુદા શાસકોની નીતિઓની સરખામણી કરે છે.

શૈક્ષણિક મુદ્દા : → મુઘલ વંશના અંતિમ શાસકો.

→ બંગાળ.

→ રાજપૂત શાસન.

→ શીખ સામ્રાજ્ય.

→ મરાઠા સામ્રાજ્ય.

પ્રશ્ન - 1 નીચે આપેલા દરેક પ્રશ્નના ઉત્તર માટે આપેલા વિકલ્પોમાંથી સાચો વિકલ્પ શોધી ☐ માં લખો.

1. નીચેના પૈકી કયો શાસક જુદો પડે છે ?

(A) શાહજહાં

(B) ઔરંગઝેબ

(C) બહાદુરશાહ

(D) નાદિરશાહ

D

2. ઔરંગઝેબનાં અવસાન બાદ દિલ્હીની ગાદી પર કયો શાસક આવ્યો ?

(A) બહાદુરશાહ

(B) શાહજહાં

(C) નાદિરશાહ

(D) જહાંઘર શાહ

A

3. શીખોના દશમા અને અંતિમ ગુરુ કોને ગણવામાં આવે છે ?

(A) અર્જુનસિંહ

(B) તેગ બહાદુર

(C) રણજીતસિંહ

(D) ગોવિંદ સિંહ

C

4. નીચેના પૈકી કયા યુદ્ધમાં મરાઠાઓની હાર થઈ હતી ?

(A) પ્લાસી

(B) બક્સર

(C) પાણીપતનું બીજું યુદ્ધ

(D) પાણીપતનું ત્રીજું યુદ્ધ

D

5. ઈ.સ. 1757 માં બંગાળના નવાબ અને કંપની વચ્ચે કયું પ્રખ્યાત યુદ્ધ થયું ?

(A) બક્સરનું યુદ્ધ

(B) પાણીપતનું બીજું યુદ્ધ

(C) હલ્દીઘાટીનું યુદ્ધ

(D) પ્લાસીનું યુદ્ધ

D

6. જયપુર શહેર વસાવનાર રાજવી કોણ હતા ?

- (A) સિદ્ધરાજ જયસિંહ (B) રાજા માનસિંહ
(C) સવાઈ જયસિંહ (D) વીર દુર્ગાદાસ રાઠોડ

C

7. પંજાબના કયા શાસકે પોતાની સેનાને યુરોપિયન સેનાની જેમ આધુનિક બનાવવા પ્રયત્નો કર્યા હતા ?

- (A) ગોવિંદસિંહ (B) અર્જુનસિંહ
(C) રણજિતસિંહ (D) તેગ બહાદુર

C

8. શિવાજીના માતાનું નામ શું હતું ?

- (A) જીજાબાઈ (B) તારાબાઈ
(C) મીરાબાઈ (D) અહલ્યાબાઈ

A

9. અષ્ટ - પ્રધાન મંડળ કયા શાસકની વિશેષતા હતી ?

- (A) મહારાણા પ્રતાપ (B) છત્રપતિ શિવાજી
(C) સવાઈ જયસિંહ (D) દુર્ગાદાસ રાઠોડ

B

પ્રશ્ન - 2 યોગ્ય શબ્દો વડે નીચેનાં વિધાનોની ખાલી જગ્યાઓ પૂરો.

1. ગુરૂ ગોવિંદસિંહના મૃત્યુ બાદ બંદાબકાફર એ મુઘલ સામ્રાજ્ય સામે વિદ્રોહ કર્યો હતો.
2. ઈ.સ. 1757માં બંગાળનો નવાબ સિદ્ધાજી - ઉદ્દ - દાઉદ હતો.
3. શિવાજીના પૌત્ર શાહુ ને ઔરંગઝેબે કેદ કર્યા હતા.
4. મરાઠા શાસનમાં બાબાજી વિભવનાથ પ્રથમ પેશ્વા હતા.

પ્રશ્ન - 3 બંધ બેસતાં જોડકાં રચો.

વિભાગ - (અ)	ઉત્તર	વિભાગ - (બ)
1. રોબર્ટ ક્લાઈવ.	1. B	A. છાપામાર યુદ્ધ પદ્ધતિમાં નિષ્ણાત.
2. સવાઈ જયસિંહ.	2. D	B. પ્લાસી યુદ્ધમાં વિજય.
3. ગુરૂ ગોવિંદસિંહ.	3. F	C. પાણીપતના ત્રીજા યુદ્ધમાં વિજેતા.
4. છત્રપતિ શિવાજી.	4. A	D. આધુનિક વેશશાળાઓનું નિર્માણ કરાવનાર.
5. અહમદ શાહ અબ્દાલી.	5. C	E. શીખ ધર્મના સ્થાપક.
		F. શીખો માટે પાંચ 'ક' આપનાર.

પ્રશ્ન - 4 નીચેના પ્રશ્નોના ઉત્તર એક-બે વાક્યોમાં લખો.

1. સવાઈ જયસિંહે કયા કયા સ્થળોએ આધુનિક વેધશાળાઓ બંધાવી હતી ?

જવાબ : રામ કાવાઈ જયસિંહે અહાલ ખાતે શાળાઓની કાલે તમને દિલ્લી, જયપુર, ઉજ્જૈન અને મધુલમાં આધુનિક વેધશાળાઓ બંધાવી હતી.

2. શિવાજીએ તેમના સમયમાં કોની કોની સાથે સંઘર્ષ કર્યો હતો ?

જવાબ : શિવાજી તેમના કાલેના ખાંભપુર શુભતાન, મુઘલ સમ્રાટ ઓરંગઝેબ, પોર્ટુગીઝ વગેરે સાથે સંઘર્ષમાં કાલે.

3. પાણીપતનું ત્રીજું યુદ્ધ કોની કોની વચ્ચે લડાયું હતું ?

જવાબ : પાણીપતનું ત્રીજું યુદ્ધ મરાઠાઓ અને ઈરાનના શાહ અહમદશાહ સમ્રાટ વચ્ચે ઘડ્યું કાલે.

પ્રશ્ન - 5 (A) નીચે આપેલ પારિભાષિક શબ્દોની સમજૂતી આપો.

1. વેધશાળા : રાજપુત પુર દરમિયાન અવમજા દાસ સંસ્કૃત કાલે સંસ્કૃતમાં વેધશાળા કાલે કાલે રામ કાવાઈ જયસિંહ દિલ્લી, જયપુર, ઉજ્જૈન અને મધુલમાં આધુનિક વેધશાળા બનાવવા કાલે.

2. ઇપામાર યુદ્ધ પદ્ધતિ : ઔરંગઝેબ દાસ કાલે કાલે બનાવી અહાલમાં વગેરે દુશ્મનો પાસે કાલે પદ્ધતિ દાખાલ યુદ્ધ પદ્ધતિ કાલે દાસ શિવાજીના નામ પાસે કાલે મરાઠાઓ સાથે યુદ્ધ પદ્ધતિ અપનાવી કાલે.

(B) નીચેના પ્રશ્નોના ઉત્તર બે-ત્રણ વાક્યોમાં લખો.

1. રાજા સવાઈ જયસિંહની સિદ્ધિઓ જણાવો.

:- શામ કાવાઈ જયસિંહ ડુવાણી રાજનેતા, મુદાલક, કાપડાવિદ, અને વિદ્યાન પ્રેમી હતા. તેમને જયપુર શહેરની વ્યાપના કરી હતી. તેઓ મકાન બનાવવામાં હતા. તેમને દેવતા, જયપુર, કોજકેન અને મથુરામાં આધુનિક પેદાશાળાઓની વ્યાપના કરી હતી.

2. પંજાબ કેસરી 'રણજિત સિંહ'ની યુદ્ધનીતિ વિશે નોંધ લખો.

:- રણજિતસિંહ કૌબ સામ્રાજ્યના મકાન શાસક હતા. તેમને લાકોટ, અમૃતસર, કશ્મીર, યશ્વાપર અને સુપતાળ પર વિજય મેળવી કૌબ સામ્રાજ્યનો ખૂબ વિસ્તાર કર્યો હતો. તેમને તેમના પરાક્રમમાં પુરોવિધન કૌબવારણ અને કૌબનો નિમલક કરી હતો. તેમને તેમના કૌબને પુરોવના દેશોના કૌબનો જેમ આપ આધુનિક બનાવ્યું હતું.

3. પેશ્વા બાજુરાવ પ્રથમની સિદ્ધિઓ જણાવો.

:- પેશ્વા બાજુરાવ પ્રથમ પ્રમળ યોદ્ધા, યતુર રાજનીતિદ, નીડર, કોબિયાલ અને મકાવાકાંદો હતો. તેને અનેક મુદાવ પ્રદેશો સુતો (મે) મલાલ સામ્રાજ્યનો વિસ્તાર કર્યો હતો. તેને માળવા, ગુજરાત અને ભુંદેલખંડ સુતો લોધાં હતો. તેને જંજુલાના કોદને કલાલ તેના વાલેલા કલ્પાક કિતની મેળવ્યા હતા. સામ, પેશ્વા બાજુરાવ પ્રથમે મકાલાલને એક

4. પાણીપતના ત્રીજા યુદ્ધના પરિણામ અને તેની અસરો જણાવો. મકાન મલાલ સામ્રાજ્યમાં ફેલ્લો દોધું.

:- પાણીપતનું પ્રાંથુ પુદ્દ દી.સ. 1761માં યતું કરું એ પુદ્દમાં મલાલ્યાનો યાજ્ય યતું હતો. મલાલ કૌબના પરાજ્યના કમાથાલ મળતાં આધાતથી પેશ્વા બાલામ બાજુરાવ અવસાન વાચ્યા હતા.

તુલુપ્રાંત, ધાનપતના ખીમ પુલમાં પલાજી ખનના મલાહાયા

નિર્મળ ખનતાં ભાલતમાં પ્રાદેશ બતાનો ઉદય થયો.

પ્રશ્ન - 6 નીચે આપેલા શાસકોને સલ્તનત કાલ, મુઘલ કાલ અને અન્ય શાસકોમાં વર્ગીકૃત કરો.

(મહારાણા પ્રતાપ, બાબર, જહાંગીર, રઝિયા બેગમ, ઈબ્રાહિમ લોદી, છત્રપતિ શિવાજી, ઔરંગઝેબ, કુતુબુદ્દીન ઐબક, અલાઉદ્દીન ખલજી, વીર દુર્ગાદાસ રાઠોડ, સંગ્રામસિંહ રાણા, મુહમ્મદ તુઘલક, અકબર, ગુરુ ગોવિંદસિંહ, શાહજહાં)

સલ્તનત કાલીન શાસકો	મુઘલ કાલીન શાસકો	અન્ય શાસકો
કુતુબુદ્દીન ઐબક	બાબર	મહારાણા પ્રતાપ
ઈબ્રાહીમ લોદી	જહાંગીર	દિલાવર શિવાજી
રઝિયા બેગમ	ઔરંગઝેબ	વીર દુર્ગાદાસ રાઠોડ
અલાઉદ્દીન ખલજી	અકબર	સંગ્રામસિંહ રાણા
મુહમ્મદ તુઘલક	શાહજહાં	ગુરુ ગોવિંદ સિંહ

પ્રશ્ન - 7 વર્તમાન સમયમાં સરકાર દ્વારા ઉઘરાવાતા કરવેરાની યાદી બનાવો.

પાણી વેરો	જકાત વેરો
જમીન વેરો	રજત વેરો
મહાન વેરો	શિદાન વેરો
વોજી વેરો	બડા